СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. Ч. 266. Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер, 13. падолиста, 1924. VOL. XXXII. No. 266. Jersey City, N. J., Thursday, November 13, 1924. THREE CENTS

...боротьба ...ти м... скарбу.

...АШИНҐТОН, 11. падолиста. — Сенатор Кузенс, голова ...атового комітету для розслідів податків, скликує вже на найблизчий понеділок засідання сього комітету, щоби почати переслухання над внутрішними приходами скарбу.

Всі сподіються, що в той спосіб починається наново давна суперечка межи сенатором Кузенсом а секретарем скарбу Мелоном.

УРЯД НЕ БОЇТЬСЯ ПРОЦЕСУ ЩОДО РОЗБИРАННЯ КОРАБЛІВ.

ВАШИНҐТОН, 11. падолиста. — Секретар стейту Гюз заявляє, що прицес проти федерального уряду в справі розібрання воєнних кораблів, не може мати ніякого доспіху, бо все, що федеральний уряд робить, він робить згідно зі законом.

Один горожанин пізвав у суд федеральний уряд, закидуючи йому, що він не має права розбирати й затоплювати воєнного корабля „Вашинґтона", як се він збирається робити на основі межинародньої угоди про зниженнє морських зоружень, бо ся угода не згідна з американською конституцією.

НОВЕ ОРЕЧЕННЄ СУДУ ЩОДО ПРОГИБІЦІЇ.

БОЛТИМОР, Меріленд, 11. падолиста. — Нині відбулася ...осправа проти конґресмена Гила, обжалованого о пере...ме закона Волстера про прогибіцію. Як відомо, конґ... зробив був н.. своїй фармі гостину, на якій подавав ...о виробу яблочняк.

... на суді признав, що в яблочнику було понад пів проценту алькоголю, але оборонявся тим, що зробив він його самий виключно для домашнього вжитку.

Суд заявив, що Гил не нарушив закона Волстера, бо сей закон що правда забороняє виріб напитків, які мають більше як пів процєнту алькоголю, для продажі, але не ставить виразно межі скількости алькоголю в напитках, зроблених для домашнього вжитку. З тої причини, як каже суд, закон треба пояснити так, що заборонено лишень виробляти напитки, які опянюють. Скілько саме алькоголю треба вважати опянюючим, сього закон не постановив.

Рішеннє суду викликало велике замішаннє серед прихильників прогибіції.

ПОЧИНАЮТЬ ЗВОДИТИ ПОРАХУНКИ РЕПУБЛИКАНЦІВ З ЛА ФОЛЕТОМ.

ВАШИНҐТОН, 11. падолиста. — Сенатор Смут виступив з домаганнєм, щоби сенатора Ла Фолета викинути з републиканської партії, якої членом він є ще й тепер мимо сього, що при послідних виборах виступав яко противник сеї партії. Сенатор противиться однак викиданню Ла Фолета з комісій сенату, до яких він дістався свого часу при помочи свого впливу в републиканській партії.

„АМЕРИКА ЗРАДИЛА ПОБІДЖЕНИХ".

НЮ ЙОРК, 11. падолиста. — Відомий нюйорський адвокат Самуель Анґермаер виголосив з приводу святковання завішення оружа в великій війні промову, і в ній остро критикував се свято.

Він говорив, що Америка не має нині причини до радости та подяки, а лишень до смутку та жалю. Америка повинна жалувати, що вона пішла до війни, бо аліянти відвдячилися за її допомогу тим, що зломили кожду обіцянку, яку дали аліянти й Америка. Аліянти голосили програму боротьби проти мілітаризму, а Франція зі своїми пестійками: Польщею, Чехословаччиною, Ромунією й Югославією, є так само мілітарна сила, як була Німеччина з Австрією. Коли Америка хоче довести колись до справдішного дня завішення оружа, то вона передусім повинна позбутися пустої а неоправданої пихи.

„КЛЕН УПАДЕ, АЛЕ..."

НЮ ЙОРК, 11. падолиста. — Бувший американський адмірал Бенсон виголосив тут промову про Ку-Клакс-Клен. Він говорив, що Клен незадовго розложиться і впаде, але на його місци повстане якесь нове товариство для ширення релігійної ненависти.

НОВЕ МЕКСИКО ЗА КУЛИДЖОМ.

АЛБУКЕРКЕ, Ню Мексико, 11. падолиста. — Доперва нині наспіли з повітів остаточні обчислення голосів, відданих підчас президіяльних виборів. Показується з них, що в сьому стейті більшість дістав Кулидж. Його більшість виносить 4,563 голоси.

ОФІСОВИЙ ПОСЛУГАЧ ГОЛОВОЮ ОГНЕВИХ ТОВАРИСТВ ОБЕЗПЕЧЕНЬ.

НЮ ЙОРК, 11. падолиста.— Пять великих товариств обезпечення від огню вибрали нині своїм предсідателем Ернеста Стурма, котрий почав працювати в одній з тих товариств 32 роки тому назад як офісовий послугач. Подібну карієру перейшов його попередник, Генрі Евенс.

ДЕВЯТЬ ОСІБ ПОМЕРЛО ВІД ЗАТРОЄНОГО ЯБЛОЧНИКА.

ЛІНЧБЕРҐ, Верджінія, 11. падолиста. — Девять осіб померло вже наслідком затроєння яблочником, якого вони напилися в домі орґанізації „Елкс".

Догадуються, що отруя дісталася до яблочника з яблок, та що се отруя, якої вживають до обприскування дерев для винищення комашні. Кромі померших ще 17 других хорує від затроєння. З них 5 хорує так тяжко, що й вони відай теж помруть.

РАСОВІ ЗАВОРУШЕННЯ.

ГАРОДСБУРҐ, Кентакі, 11. падолиста. — Наслідком убиття одного білого Мирином прийшло тут до поважних расових заворушень. Товпа обурених білих хотіла злінчувати вбийника або кого з його оборонців. Прийшло до довшої бійки та до справдішної війни. Богато осіб було ранених. Остаточно спроваджені стейтові війска завели лад.

ПРОБУЮТЬ ВСЯКИХ СПОСОБІВ ДЛЯ ЗАВЕДЕННЯ ОСТОРОЖНОЇ ЇЗДИ.

НЮ ЙОРК, 11. падолиста. — Спеціяльний поліційний комишенер безпеченства почав в місті живу кампанію за осторожною їздою автами. Межи инчим хоче він довести до того, щоби кождий з поводячих автами добровільно зобовязався словом чести їхати все осторожно.

ПРАЦЯ УКРАЇНБАНКУ.

На сесії Ради Українбанку відмічено, що за минулий рік баланс банку збільшився більш ніж удвічі. Пайовий капітал збільшився в тричі і доходить до 3 міліонів. Скількість низових кооперативів-пайщиків банку збільшилась в чотири рази і тепер банк обєднує 28% всієї низової кооперації.

ХЛІБНІ ЗАГОТОВКИ.

В Полтавській ґубернії за останні дні помічається жвавий рух. Ціни вільного ринку почали зменьшуватись. Селяни потрохиі починають миритися зі сіндіцірованими цінами і під впливом цього настрою починають потрохи вивозити хліб на базари. Чимало допомогає оздоровленню ринку і зменьшеннє цін на продукти промислу.

Чи не ця остання. причина властиво і є рішаючою?

УКРАЇНА В ЛІЗІ НАРОДІВ.

Підчас останньої сесії Ліґи Народів освітленнє велико-української справи провадив В. К. Прокопович, який перебуває в Жеџеві.

ЗАВОРУШЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРОГИБІЦІЮ.

СИНСИНАТІ, Огайо, 10. падолиста. — В місцевому федеральному суді відбувається тепер росправа проти мейора одного сусідного місточка та проти одного прогибіційного агента, обжалованих за підюджуваннє до заворушень товпу. Вечером до суду ввалилася товпа з яких 500 люда та хотіла злінчувати обжалованих. Се все були видно противники прогибіції. Поліції лишень з трудом удалося випертм товпу зі судової салі.

З ЖИТТЯ СЕЛОСПІЛКИ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ.

Селоспілка, що заснувалася в зимі 1922 з ініціятиви гуртка 6. членів Селянської Спілки на Україні нараковує зараз на теріторії Ч. С. Р. понад 2,000 членів, зорґанізованих в 20 філіях.

Головним завданнем С. С. є культурно-освітня діяльність, загальна, технічна і сільсько-господ. під керуванням головного Комітету С. С.

За час існування зорґанізовані і ведуться слід, курси: 1) Кооперативні в Літоміржицях (Дир. Літвицький), Йозефові (3 відділи) і Братіславі; разом 200 слухачів. 2) Гарбарські в Йозефові й в Хебі (100 слухачів). 3) Авто-тракторові в Празі (Дир. ЄЄреміїв), 4) Миловарські в Літоміржицях (45 слухачів) і 5) для малописменних в Міловіцях і Пльзні (50 сл.) В цей реєстр входять лише тепер істнуючі курси, не числячи тих що вже закінчилися.

Мимо цього кожна філія провадить самостійну культурну діяльність, яка сягає аж до самостійного видання книжок (Хеб). Увага С. С. звернена також на приміщення своїх членів в чеські фахові школи, що провадиться в широкому розмірі.

Досьогочасні висліди праці С. С. треба признати дуже показними й гарними, особливо з того погляду, що орґанізація провадиться серед тих верств, які до цього часу були поза межами зорґанізованої еміґрації.

ОБЄДНАННЯ ДРІБНИХ ТОРГОВЦІВ.

Торговельна комісія при найвищій раді народнього господарства на засіданні 10. Х. заслухала доклади про обєднаннє власників підприємств дрібної продажі. Ці обєднання стихійно творяться замісць майже зникнувших приватних гуртовиків. Засіданнє приняло таку резолюцію:

Для поширення товарообміну в районах, мало охоплених кооперацією, використовувати приватних міських і сільських торговців. В інтересах забезпечення плянового збуту держ-продукції і фактичного впливу на ціни дрібної продажі на приватному ринку, дозволяється постачати товари як окремим дрібним торгівцям, так і їх обєднанням, таке постачання провадити тільки після задоволення потреб держторговлі і кооперації. В плян постачання можуть бути внесені тільки обєднання таких торговців, що фактично провадять дрібну продаж, а діяльність самих обєднань обмежено певним районом і певною номенклатурою товарів. Обєднаннє мусить дати зобовязання продавати набуті товари тільки своїм членам без права передачи стороннім особам.

Відпуск товарів тростами і синдикатами обєднаннєм дрібних торговців може бути дозволений, тільки при умові відібрання від цих обєднань зобовязання, що члени обєднання продаватимуть товари з надвишкою не більшою встановленого певного відсотку. Обєднаннє приватних дрібних торговців не дозволяються в тих районах, які вже фактично обслуговує кооперація.

Підчас дебат по цій резолюції окремі промовці між іншим вказували на небезпеку взагалі, що повстає з боку таких обєднань. Кождому окремому торговцеви лекше диктувати ціни, асортимент, і взагалі умови, але міцні обєднання, можливо, самі лічнуть диктувати свої умови.

Таким чином, як бачимо, складено нову теорію кооперації — червоних торговців. Практика очевидно, залишиться стара.

Анґлійський дипльомат каже, що Америка здобуває вплив на Велику Британію.

ЛОНДОН, 11. падолиста. — Бувший британський амбасадор у Вашинґтоні, сер Окленд Ґеддес, мав сьогодня виклад у Вестминстер Голл на політичну тему перед 3,000 слухачів.

Він сказав, що Америка се найбільша суцільна і стала держава на світі і тому вона здобуває у світі більший вплив аніж розсипана по земській кулі Велика Британія.

Велика Британія на його думку поволи уступає з проводу у світі і віддає його Злученим Державам. Вплив політичної думки Америки слідний і в Анґлії, казав він, а вже доволі сильно в британських домініях, особливо в Канаді.

Говорив також премієр Болдвин. Він сказав, що першу лекцію дала Америка Великій Британії тому 150 літ (148 літ), коли проголосила самостійність. Анґлія навчилась тоді, як обходитися з кольоніями, але ще і тепер може богато навчитися від Америки.

ДЕНЬ ПЕРЕМИРЯ В АНҐЛІЇ.

ЛОНДОН, 11. падолиста. — Нині ціла Анґлія обходила день перемиря у смутку за міліоном молодих Анґлійців, що згинули у світовій війні.

ОБХІД ПЕРЕМИРЯ В ІРЛЯНДІЇ.

ДАБЛИН, 11. падолиста. — Нині ціла Ірляндія обходила день перемиря всякими маніфестаціями.

Тут у поході ішли ветерани війни. Між прапорами був і анґлійський.

СЛАВА І НЕЩАСТЄ.

ПАРИЖ, 11. падолиста. — Нині було тут два відмінні обходи в 6-літтє перемиря.

Правительство уладило одно величаве аж до пересади, а друге уладили воєнні каліки, котрі ішли окремим походом, щоб показати, скільки терпіння і нещастя принесла світова війна.

АМЕРИКА І ЛІҐА.

ЛОНДОН, 11. падолиста. — Нині промовляла тут на зібранню Союза Товариств Ліґи Народів посолка пані Естор (родом Американка з Верджінії).

У своїй промові заповіла вона, що Злучені Держави небаром вступлять до Ліґи Народів.

ЕММА ҐОЛДМАН АҐІТУЄ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

ЛОНДОН, 11. падолиста.— Відома анархістка, котру Америка була прогнала до Росії, де її большевики було радо приняли і наділили її урядовим становищем, тепер вибирається з викладами про Росію по Анґлії.

Вона каже, що між большевиками і народом в Росії є непрохідима пропасть і вона у своїх викладах осуджувала большевиків і їх владу.

ТАРИФА В ІРЛЯНДІЇ

ДАБЛИН, 11. падолиста. — Правительство Ірляндської Вільної Держави плянує обложити митом товари із заграниці.

ДРАММОНД В ЛОНДОНІ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 11. падолиста. — Ґенеральний секретар Ліґи Народів сер Ерик Драммонд виїхав до Лондону на нараду з премієром Болдвином у справі назначення постійного представника Анґлії в Раді Ліґи Народів.

УКРАЇНСЬКЕ СТУДЕНТСЬКЕ ВІЧЕ В ПРАЗІ.

ПРАГА, 12. жовтня с. р. — відбулось в Празі українське студентське віче з таким дневним порядком:

1) Інформаційний звіт з конференції в Букарешті та конґресу у Варшаві.
2) Звичайний зїзд Цесуса і українське студентство.
3) Українські високі школи у Львові.

РАДА ЛІҐИ НАРОДІВ.

ЖЕНЕВА, 11. падолиста. — Слідуюча сесія Ради Ліґи Народів буде 8-ого грудня с. р. в Римі.

Проводити на зібранню має представник Бразилії Афраніо Мелло Франко.

БОЛЬШЕВИКИ І ПОЛЬЩА.

МОСКВА, 20. жовтня. — Большевицький комісар заграничних справ Григорій Чічерін виголосив на засіданню виконуючого комітету СССР. довшу промову про польсько-советські відносини. Чічерін заявив, що добросусідські відносини з Польщею можуть наступити щойно тоді, коли Поляки перестануть нападати на советських дипльоматів у Варшаві і коли перестануть посилати польські банди на советську територію.

Поляки підносять такісамі закиди проти советів, а саме про побиття польських дипльоматів в Москві і Ленінграді та жалі про советські партизантські ватаги на „кресах".

ПРИЯТЕЛЬКА ФРАНЦА ЙОСИФА ІДЕ НА СЦЕНУ.

ВІДЕНЬ, 10. падолиста. — Довголітня особиста приятелька покійного цісаря Франца Йосифа І, Катерина Шратт, в останніх роках попала в біду і продала свою віллю „Феліцітас", яку їй купив Франц Йосиф, і діяманти, золото та срібло, яке теж мала від нього в дарунку.

Тепер же, не маючи з чого жити, підписала умову з одним з тутешніх театрів і буде виступати на сцені.

Одна американська ґазета хотіла купити в неї спомини про покійного цісаря за значну суму, але вона відказалась від сеї пропозиції.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреса платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Діл. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: „SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Професор Галущинський перед польським судом.

Львівський Новий Час пише:

Дня 21. жовтня ц. р. відбулася в С. ІІІ. розправа проти проф. М. Галущинського за його заяву з 31. марта 1924 проти відомих розпорядків кураторії, які заводять польську урядову мову в держ. і прив. українських школах. Акт обжаловання закидає проф. Галущинському, що він обвинив польську шкільну владу у мнимому наступі на українське шкільництво. А спіраючися на неправдивих і перекручених фактах закинув вчинок, що нарушує честь сеїж влади. (§§ 488 і 491 і арт. V. з 17. XII. 1862). Проф. Галущинський заявив, що не почуваеться до вини і в одногодинній промові поставив внески на переведення доказу правди. На свідка покликав між иншими й самого куратора Собінського. Таких найважнійших обставин напровадив одинайцять, заявляючи рівночасно, що й 24-годинна промова ледви чи вичерпалаби те, що переносить український народ на полі самого шкільництва. Хоч оборонець др. Ганкевич подав дуже важні мотиви за тим, щоб всіх поданих свідків покликати, суд. Третяк (москвофіл) прихилився до внеску прок. Лисковського і відкинув домагання обжалованого. Належить підкреслити сей уступ з мови прокуратора, в якому він сказав, що внески обжалованого і його промова е ніщо инше, як тільки дальша демонстрація проти польської шкільної влади.

Проф. Галущинського засудив судія на 10 днів арешту з заміною на 50 золотих гривни. Проти засуду внесено відклик.

Мимовільно пригадуються слова Собінського про „каржонцон ренкен" польської влади. Та ніякі засуди ні кари факту не змінять. Проф. Галущинський свою заяву піддержуе, а український народ добре розуміє, чи е наступ на його школу.

Промисл і торговля на київському ринку.

З большевицьких ґазет подають нам такі вісти про теперішній стан на київському ринку:

Замітну особливість вересневого вигляду київського ринку уявляе стриманість хлібного товарообміну. Доводиться відмінити, що селянство покрило перший „взнос" (рату) единого сільсько-господарського податку не продажі хліба, а продажі худоби, живого хатнього інвентаря та іншого. Хлібні ціни київської товарової біржі були такі: жито— 95 коп.; пшениця — 1 руб. 75 к.; овес — 1 руб. 25 коп.; ячмінь — 95 коп. за пуд.

Стриманість хлібного обороту е причиною відсутности торговельних умов на хліб на київській торговельній біржі. У характеристиках біржевого дня ми стало зустрічаемо вираз — „із зернохлібами бездіяльно".

При млявости „хлібозаготовок держорґанів" і кооперації збільшилась діяльність приватних купців, вивозивших поза межі Київщини значні партії муки.

Ринок рослинних товщів за першу половину вересня був у владі стихії. Готових запасів у Києві не було. Продавано масло з одгрузкою станції відправки. Тільки укінці місяця зявилась пропозиція соняшникового олію по ціні 7 руб. 25 коп.

Ціни на мясо у вересні знижені. Знижку викликала осінна розпродаж худоби із за браку кормів.

Як сповіщають з місць, помічається дуже малий довіз хлібу на базари і навпаки дуже набиваються з худобою.

Бакалійний ринок мало діяльний. На цукровому ринку так важливому для Києва бракувало предложення. На приватному ринку ціни цукру були: рафінад — 13 руб. 50 коп.

На текстильному ринку звичайний голод на крам. Потребу в бавовняних матеріях задоволено тільки на 20%. Попит кооперації задоволено ледви на 30%; дрібні торговці часто були незадоволені зовсім. Для того, щоби проштовхнути на ринок суконно-бавовняні вироби, лляні матерії, „держорґани" утворювали умови з обеднаннями дрібних торговців на комісових основах. Обороти тресту Моссукно у вересні помітно, збільшились, порівнюючи із серпнем. За останній час „держорґани" стурбовані неплатіжностю кооперації. Текстильна секція київської торговельної біржі висунула проект орґанізації при біржевому комітеті окремої комісії для регульовання торговельного кредиту. Приватний гуртовий мануфактурист майже зник з київського ринку. 1-ого жовтня зачинилось більш 20 крамниць. Основна причина — безтоваря значне підвисшенне чиншів і подібне.

На металевому ринку спостерігається значний рух. Не вистарчаюче предложенне чавунного лиття, білої бляхи, оцінкованого зеліза, а також чавунного лому. Почуваеться брак інструментарії. Ціни на металевій гріпі без змін. На решті ринків без змін.

Вигляд ринку опреділяться перспективами хлібозаготовної кампанії. Коли пощастить побороти стриманість хлібо-торговельного обміну, то можна чекати оживлення ринку.

ПРОЛЕТАРІЯТ ПО-МОСКОВСЬКИ

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

У своїй браматичній фантазії **з часів горожанської війни на Україні — „Цвіт папороти"** („Свобода", ч. 168—188.) я я вклав в уста своєї героїні кілька неприємних епітетів на адресу тогочасних претендентів на диктатуру — „таваріщей" пролетарів. Се дало нагоду київській комуністичній шматі накинутись на мене з вулишною лайкою й донести Його Величеству пролетаріятови СССР, що я так „неуважительно" виставляю його перед люди.

Тут очевидне непорозуміннє. Одно, що автор не відповідае за слова своїх героїв, вихоплені тенденційно з контексту, а друге — нижчепідписаний автор ще з 1917 року, з початку большевицької революції, почав розріжняти пролетаріят і „пролетаріят", себ-то **трудящих просто і „трудящих" по-московськи.** Отже коли героїня „Цвіта папороти" говорить на адресу пролетаріяту досить гострі слова, то самозрозуміло (та й з песи-ж самої видко се), що тії докори її стосуються до пролетаріяту по-московськи, а не до тих, хто носить імя чесних робітників.

Ні для кого не таемниця, хто робив тую московську жовтневу революцію й потім залив кровю селянською й сльозами квітчасті простори України. Кадри большевицькі, що сунули навалою на відроджену Україну складалися переважно із салдат-дезертирів, з осатанілої матросні („краса і гордість революції", мовляв Лейба Троцький), душогубів і злодюг („жертви царського режиму"), випущених комуністами з тюрем, з босоти, з мійських і сельських оденків, що дорвались до безкарних рабунків, а на чолі була — вислана Німцями для розкладу російської військової сили здеґенерована московсько-жидівська еміґрація. (Як відомо, вислано її було в запльомбованих вагонах, що іще недавно звалося „білоґвардейською виґадкою", але тепер сам К. Радек—Собельзон видрукував про се свої „спомини").

Нехай же хто мені скаже після сего, що моя Орися в песі „Цвіт папороти" помилялася, кваліфікуючи сих героїв жовтневої революції, як душогубів, злодюг і ледацюг!.. Невже, — можуть запитати мене, — між большевицькою армією не було справжніх робітників і селян? (До-речи „таваріщі камуністи" дуже люблять торогчити, що нас, еміґрантів, повикидав за кордон революційний народ). Були, безперечно, але брали в революції лише релятивну участь, себ-то поки не бачили, хто ті, що повикидали такі гучні революційні гасла. Були й насилком мобілізовані молоді селянські й робітницькі маси, але в боях позад них завше ставилося кулеметні загони з плачених Латишів, Хінців, Татар то-що, котрі мали гнати непокірних у бій з „білими". Київська шмата за пять літ свого істнування очевидно забула вже про се і теж запевняти-ме, що се білоґвардійська виґадка петлюровців і юдофобів. Тому, щоб довести, як творяться всі оті „жовтневі" революції, нагадаю свіжіший факт — творення московськими методами большевицької революції в Німеччині, і не зі слів якогось там „білоґвардійця" чи „петлюрівця", а зі слів самого... К. Радека, якому-доручено було рік тому створити німецький „жовтень" і який так ганебно провалився, бо мав перед себе **не дикий московський натовп, а культурний німецький народ.**

В німецькім часопису „Sozialdemokratischer Parlamentsdienst" у свій час видрукувано було лист К. Радека з Берліну до Чичеріна (середина серпня минулого року) після невдачі „загального страйку", котрий мали тоді перевести комуністи. Сей лист випадково зберігся в мене. Він остільки цікавий, що, гадаю, читачі не нарікати-муть за нього на мене.

„Германська комуністична партія, — пише тов. Собельзон, — показала, що вона зовсім не підготована до поважних і рішучих акцій. **Гроші, які ми сюди безперестанку посилали,** все одно, що викинуті в воду. Пролетарські сотні виявили себе кепсько організованими; **складаються вони з підлітків, — се просто банди,** що не надаються до жадних рішучих акцій. Всі запевнення комітету акції, що вони дисципліновані і **без сумніву віддані нашій справі, — брехня.** В рішучий момент центр стерявся. Тому **11, 12. і 13. серпня рух набрав дикого характеру, а місцями і просто погромного,** і всякий звязок між центром акції і мною було загублено. Що до провінції, то в Саксонії робота була ще менше продумана. Наново вибраний комітет акції складався з людей, які **робили все без жадного пляну і створили лише анархію.** Накази партії не виконувалося; **у селян безглузді реквізиції продуктів, роблені червоними сотнями, викликали гостру зненависть селянства до міського пролетаріяту.** Я переконаний, що з 10. до 15. серпня в Ґерманії накоєно стільки дурниць, що їх неможливо буде виправити й протягом усієї майбутньої зими. Найбезглуздійшою була тактика комуністів у Тюрінґії та північній Саксонії. **Там усім рухом заволоділи просто „негодяї"** (негідники), які нікого не хотіли визнавати **і переслідували лише свої особисті і кишенькові інтереси.** Як перше, так і тепер, я вважаю, що момент для акції обрано було невдало і сами акції переводилося не досить розумно. Ґерманська комуністична партія повинна занятн тепер вичікуючі позиції і стати до організаційної роботи, бо-ж вона ще не цілком дозріла до акції. Прошу прислати з Москви для ґерм. ком. партії накази такого приблизно змісту, як се виходить з мого докладу".

А де-ж був пролетаріят німецький, сила котрого відома всьому світові? — спитає читач. У тім і вся річ, **що пролетаріят, себ-то справжне робітництво, — одно, а пролетаріят по-московськи, себ-то дезертири з фронту, матросня, душогуби, злодюги, то-що — се щось друге.** Ми з вами, читачу, звемо пролетаріятом робітництво, котре і в Росії, і на Україні, і в Ґерманії, і всюди на світі **до комуністів не належить,** а комуністи вважають за пролетаріят те, **що ми звемо оденками людства.** Чому не пощастило московському емісарови, Радекови, підняти большевицьку революцію в Ґерманії? А тому, що він здолав там на московські гроші мобілізувати лише вільний злочинний елемент міст і сел, а до того не міг додати ні міліонової маси дезертирів, ні матросів, ні душогубів та злодюг (котрі у Німців сидять не за комісарів, а там, де їм належиться, себ-то в тюрмах), ні Латишів, ні Хінців і т. д. Та і взагалі Німець у масі не дикун-кацап, що дав себе одурити.

З вище наведеного, гадаю, ясно, що суть пролетарі просто і суть пролетарі по-московськи, себто комуністичні. І коли героїня моеї песи говорила своему героеві —

„Бо що нам ті пролетарі! —
к не ледащо, то злодюги,
Та ще здебільшого й катюги,
І рабувать, палить майстрі!" —

то **мала на увазі пролетарів по-московськи.** А хто-ж про них скаже инакше, коли навіть їх „вождь" К. Радек-Собельзон зве їх бандою, негодяями і погромщиками.

С. Черкасенко.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДОПИСІ.

ТОРОНТО, ОНТ. КАНАДА.

„Перший падолист" в Торонто.

Заохдом Січової Організації відбулось у нас врочисто падолистове свято. Само свято відбулося в неділю 2-го падолиста. О 6-тій годині вечером відправилась в українській католицькій церкві торжественна панахида, до котрої станули трьох січових капелянів, а саме: о. А. Сарматюк, парох Торонта, о. Ів. Дрогомирецький, парох Гамільтону і о. Р. Крупа, парох Братфорду. Посеред церкви стояла прибрана домовина, а на ній навхрест положені шабля, кріс і стрілецька шапка. На переді домовини стояв образ, зображаючий умираючого стрільця, над котрим веться ціла хмара чорного гайвороння. З обох боків домовини, стояла почетна січова сторожа. По скінченню панахиди відбулось торжественне посвяченнє січового прапора, який 1-ший січовий курінь в Торонто недавно справив. Як підчас панахиди так і підчас свячення прапора, співав місцевий хор тов. „Боян". По посвяченню праора виголосив місцевий січовий капелян о. А. Сарматюк дуже гарну проповідь, яка зробила на присутних велике враженнє. Коли скінчилась проповідь, всі люди повклякали і разом з хором відспівали: „Боже великий єдиний, всю Україну храни".

По скінченню зеремоній в церкві, удались всі січовики і всі присутні з церкви до церковної галі, на святочний концерт. Перед розпочаттем концерту січовики і січовички станули в два ряди і тут промовив до них головний обозний Січової Організації д. Володимир Босий, причім приказав курінному отаманови передати січовий прапор в руки хорунжого. Підчас того вся публика повставала з місць і разом з хором відспівано О, Україно і God save the King.

Після сего розпочався концерт. Головну промову виголосив головний обозний. У своїй промові переповів вкоротці історію українського народу і його боротьбу за волю України, а також вказав на значінне нинішнього дня. Видно було, що бесіда бесідника зробила велике враженнє на присутних, бо много з них плакало. Хорові продукції складались з отсих пісень: 1) Гей у лузі червона калина, 2) Журавлі, 3) Чути дзвіночок, 4) Де Дніпро наш котить хвилі, 5) Ой та зажурились Стрільці Січовії і 6) Ой видно село. Окрім хорових продукцій було 3 деклямації, а також 2 рази виступала діточа мандолінова орхестра під проводом д. М. Возного. Кінцеву промову мав о. А. Сарматюк, Свято закінчено відспіваннем „Ще не вмерла Україна".

Мабуть галя церковна не була ще ніколи так повна людий як сего вечера. Та всежтаки з жалем мушу сказати, що не всі Українці зрозуміли вагу нинішнього свята. Многі з них, а головно ті, котрі мають себе за великих „патріотів" і лише собі приписують право робити „народню" роботу, на се свято не прибули.

Вкінци хочу ще згадати, що до січового прапора на верх виробив дуже гарний тризуб д. Дм. Возний, головний січовий секретар фінансовий. Робота справді артистична.

Микола Юречків.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Свій до свого!

Наші Українці в Филаделфії поступають вперед в промислі і в торговлі, а таксамо і на народнім полі.

Наші Українці всюди признаються явно-славно до своєї народности і це певно не шкодить їм в „бизнесі".

Промисл і торговля повинні ширитися всюди поміж Українцями як найскорше, бо другі народи нас випереджують(а добре знаємо, що нарід без промислу і торговлі стоїть дуже лихо. Коли буде в наших руках промисл і торговля, тоді буде між нами більше гроший і тоді можна буде більше помогти народній справі. Возьмім примір з Жидів; вони на народні справи дають міліони. Тут, у Филаделфії оден Жид потрафив дати пів міліона долярів на жидівську політичну пропаґанду, а у нас, як прийдеться збирати яких $100.000, то треба рік або і два роки часу. А чому? Тому, бо наш нарід зле стоїть фінансово, бо нема жадних великих підприемств, відки можна черпати більші зиски, а з праці рук трудно щонебудь відложити, особливе як хто має велику родину.

Тут, у Филаделфії після мого обчислення, є около 56 українських реставрантів, які провадять самі наші свідомі люди. Відтак маємо 12 українських готелів, які мають свої власні „праперти". Бучерень і ґросерень є 38; є їх більше, але решта не хоче признаватися Українцями, а вдають із себе Американців. Із таких трудно витягнути українське слово. Склепів з тютюном, цигарами, сигаретками, із „айскримом" та „содами" є українських 16. Є також оден гуртовий склад, де можна купити сир, масло, яйця і кури по гуртових цінах і є кілька пекарень. Маємо оден склад з меблями, де торгує Українець і провадить інтерес на велику скалю.

Се коротка статистика українського промислу і торговлі в Филаделфії. Наша українська суспільність повинна братися за промисл і торговлю по всіх містах Злучених Держав, бо в цім наша будучність.

Воно правда, що нашому чоловікови втягтись до інтересу дуже трудно, а коли вже з тяжкою бідою візьметься, тоді зараз починає нарікати, бо не видко відразу великого зарібку; однак хто тільки витреває якийсь час, то певне доробиться майна, як тільки має який такий хист.

Коли тут зійтися з кимнебудь і зачати про політику, то зараз зачинається розмова про $100.000, які зібрали американські Українці. Сто тисяч, це крапля в мори! Нам треба зібрати величезну суму, щоби провадити політику, щоб допомогти перевести організацію українського народу, утримувати школи, мати на поготівлю на випадок революції і т. п. Не соток тисяч, а міліонів нам треба!

Звідкиж взяти, коли наш нарід, тут на еміґрації стоїть фінансово лихо?

Одна порада: братись до промислу і торговлі і взаїмно поміж собою порозумітися так, щоби наш гріш ішов тільки в наші руки.

Проте кличу до Вас, Сини України: беріться за промисл і торговлю і не забувайте, що коли буде більше промислу і торговлі в наших руках, тоді ми зможемо більше помогти нашому поневоленому рідному краєви і народови.

Не забувайте на клич: Свій до Свого, бо в лучности сила!

Т. М.

ВИХОВУЙТЕ СВОЇХ ДІТЕЙ НА СПІВВЛАСНИКІВ НАЙБІЛЬШОЇ СВОЄ-РІДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ. ЗАПИШІТЬ ЇХ ДО У. Н. СОЮЗА СЕЙЧАС.

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У БЕРЛІНІ.

З Берліна передають, що там серед німецьких промислових кругів виникла ідея заснования університету для українських еміґрантів.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ

Рідна Школа із Західної України кличе о поміч!
Поміч потрібна негайно!
Як помогти?

Нехай кожде українське товариство в Амерці на найблизшому мітинґу ухвалять від себе допомогу в сумі від 5 до 25 долярів і зараз вишле на Рідну Школу до Обеднання.

А кождий свідомий Українець і Українка нехай вишле НЕЗАПЛАЧЕНИЙ досі народній податок за 1923 і 1924 до Обеднання, в сумі 6 долярів.

Тоді Обеднанне вишле зовсім вистарчаючу допомогу до старого краю на українські приватні школи і на оборону сих шкіл усіми можливими способами.

Спішіться, бо пізно іноді значить запізно!

Допомогу посилати через Обеднанне на адресу:
OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

ТРЕТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ

що відбувся в Філяделфії, Па., дня 28. жовтня 1924 року.

(Продовження)

(11)

О. Микола Струтинський:

В тяжкі часи для українського народа, коли за одну зиму згинула одна частина українського народа, не повинно бути місця для партійности. Тепер треба роспалити до білого любов Українців до себе та піднести до вершка жертвенність на громадські справи. Цілий ряд важних справ жде піддержки української іміґрації, і від сеї піддержки усуватися може лишень хрунь та боягуз зі серцем заяця. Нам треба піддержати вдови й сироти по українських жовнірах та покалічілих українських жовнірів самих. Треба піддержати українську інтеліґенцію, яка опинилася без можности зарібку та для сього хліба може сподлити душу. Фахові школи повинні теж бути на нашім сумлінню.

Гр. Матій Хандога:

Думки дра Назарука не можуть зараз дати висліду. Проти нього не можна вправді виступати зі старим у нас арґументом, що він зрадник тому, що він заявляється за гетьманством. Др. Назарук і др. Гриневецький певно люблять свій народ і стараються придумати якийсь спосіб на його ратунок, хоча сей спосіб з нашим не годиться. Можливо, що я помиляюся, можливо, що він помиляється. Може будучність покаже, що він має слушність, а може вона покаже, що я маю слушність. Через те на сю справу треба братися дуже осторожно і десять разів мірити, поки раз врізати. Для сього треба передовсім довшої дискусії в ґазетах.

На мій погляд, гетьман мігби бути добрий хиба тоді, як він бувби ангелом. Алеж хто може нам заручити, що він буде ангел, а не тиран?

Коли говориться у нас про традицію, то треба підчеркнути, що в нашого народа традиція народна, а не монархістична. Пригадаю на старий звичай запорожських козаків, які, вибравши січового отамана, помазували йому лице болотом, щоби він памятав, що він з простого народа вийшов та що простий народ йому дав владу. В Українців богато твердша традиція народна як монархістична. Тому богато певнійше будувати народну републику. Зрештою таку републику ми досі все будували, і в наглий заворот з раз обраної дороги мусить зле відбитися на орґанізації народних сил та роботі коло будови національної держави.

Гр. Михайло Федитник:

Як мені „Січ" давала 70 дол. на дорогу, то сказала: — Слухай, чи не лучше булоб, якби ми вислали депешу на Конґрес за пів доляра — а решту післали „Обєднанню"? Вони правду казали. Але правда також те, що як би так всі орґанізації зробили, то екзекутива „Обєднання" малаб трохи грошей і богато депеш, але зїзд не відбувбисяб. Се я і сказав. І тому я тут.

Що до політичних справ, то питав др. Назарук, як ми собі уявляємо вихід, колиб царат російський відживав. Я був на Вел. Україні так як др. Назарук — і нас життя там учило, не статті редакторів, котрі ніколи не були на Україні. Ми всі хлопські сини, мій батько також не був архикнязь. Отож нам не треба кричати: „Ми хлопські сини!". Бо ми се знаємо. Нам треба школи, школи і ще раз школи. Як нарід буде просвічений, тоді можна сподіватися чогось. Тоді не буде вирізувань нас нашими. У нас розпустили двоміліонову армію, бо вірили в любов народів. А Москва не вірила, хоч голосила иншим. І заняла Україну. Бо там був соборний хаос. Тепер у нас можлива тільки влада одного чоловіка. Нехай він буде чорт, але синьо-жовтий.

Др. Степан Гриневецький:

Я не маю ніякого заміру впливати на вас. Хочу тільки прохати вас, щоб ви уважно перейшли зі мною моє власне „я". Підчеркую, що ви мозок народа тут за морем. Ми всі виховані в моді вічної революційности. Нам від молодих літ впялося в мозок т. зв. народовластє, котре в дійсности єсть демаґоґовластєм. І я колись вірив, що народовластє є, тай щиро кричав: „Україна має бути! Тримаймося, не даймося!". І так вічно кричали ми в колісце, як пісня: „у попа була собака".

Оттака була й уся наша політична каша, що вічно кипіла таким пустим повторюваннем крику: „Україна має бути! Не даймося, тримаймося!". Чого триматися і яка Україна, того ніхто досі не показував. Тепер зачинаємо розуміти, що тільки оден може правити, що ніякий комітет не годен правити, в кождім мусить вибитися оден, або анархія все розїсть. Я сам колись робив ту анархію, сам колись роздавав по 30 морґів поля або й більше, всі нетри і дебри і мочари. Вище 50 літ мені на карку, а щойно недавно я прозрів і бачу, що України тому нема, бо ми лиш обіцювали й обіцювали: всі разом в рівности, єдности і братерстві, будемо їсти на вечеру що схочемо і пити що схочемо й нічого не робити мемо. Та природа не знає рівности, єдности і братерства. Говореннє про рівність, єдність і братерство не спасе народа, тільки його розжене. Хто вічно бунтує і апетити обіцянками заострює, хоч не має найменших виглядів на здійсненнє, — той защіплює в народ страшну хоробу. Ми як добрі лікарі повинні зоперувати рака. Інструмент, яким оперується рака — се добре поставлена і зрозуміла ідея укр. державности. Суспільність хора і розбита. Треба випалити рану й залити — тоді буде життє. Тоді дійдемо до самостійництва. Ідея гетьманату в відповіднім часі може прочистити мозки й уздоровити націю. Німеччина належить до найбільш освічених держав. Коли вона помогла Скоропадському, то се знав, що та велика держава оцінила, що варта з ним рахуватися. І аліянти переговорювали з ним та хотіли йому дати поміч, — але ми самі його повалили. Але як хтось скаже, що йому се все не подобається, — тож нехай покаже щось иншого, коли наступить новий розрух і цар російский схоче окупувати Україну.

Гр. Петро Сокальчук:

Справа гетьманату забирає нам уже за богато часу. Через те на справу внутрішної орґанізації лишиться мало часу. До того вона нас заскочила, бо не була навіть на порядку деннім. Піднесена в дискусії думка д-ра Назарука може й здорова, але вона потребує для успіху наперед оцінки широкого загалу так в Америці, як в старому краю. Тоді вона принесе користь та поможе старому краєви рушитися з мертвої точки.

Поки се станеться, ми в Америці дивімся за тим, щоби ми несли краєви як найбільшу матеріяльну поміч. Як сього не буде, то ми свій народ живцем зложимо до гробу.

(В сім місци гр. Іван Добрянський з Ню Йорку просить о отворення справи дому Народного Комітету в Ню Йорку. Предсідатель звертає увагу, що справа була дискутована в 2-годинній дискусії та покінчена резолюцією. Він не має права справи наново отвирати.

О. Володимир Лотович відкликається до Конґресу, щоби справу наново отворити для опрокинення особистих закидів, пороблених гр. Іванови Добрянському, Збори заявляються проти завертання справи).

Гр. Дмитро Штогрин:

На Україні, здається, противників тому, щоби один правив нею, нема. Але, як се має бути уладжене, се ще далека дорога. На всякий случай, на мою думку, в тій справі повинен забрати голос передовсім край.

Установляти конституцію будучої української держави Конґрес американської іміґрації не може. Хто є за ідею гетьманату, най для неї працює. Будучність покаже, що ся думка варта.

Гр. Матвій Хандога:

Справи гетьманату не дискутується як слід. Хто говорить за тим, аби на чолі держави стояв гетьман, не повинен валити народовластя, бо в нинішних часах, хочби й гетьман був головою держави, народ мусить мати уплив на владу, бо народ сего права собі відобрати не дасть. Хто буде пробувати відобрати народови сей уплив, той поверне український народ на симпатії за Москвою, як се вже нераз у нас бувало. Навіть якби гетьман з початку станув на Україні як необмежений монарх, то народ буде поволи обмежувати його волю, поки не перебере її на себе. Коли однак се говориться, то не треба зараз робити заключення, що українські републиканці повинні валити українську державу за те, що на її чолі буде стояти монарх. Державу треба удержувати за те, що вона українська, а відтак старатися її перемінити на народну.

Гр. Михайло Онуферко:

Громада вислала кождого з нас як її мозок. Се ми всі повинні розуміти, що, де богато господарів, там мало ладу. Один повинен правити.

Гр. Михайло Федитник:

Републиканці бояться гетьманату. Пригадую, що й Шевченко кликав за гетьманом. Тут в Америці маєм свободу і можемо явно говорити. Мусить правити один, як хочемо української держави.

Предсідатель пояснює, що дискусія над політичним рефератом вичерпана. Згідно зі засадою свободи слова на Конґресі дано можність кождому делеґатови сказати свою думку. Справу гетьманату порушило кількох бесідників. Вони самі в сій справі резолюції не ставили, вдоволяючися її предложеннем під поважний розгляд української іміґрації в Америці. Політичне становище Обєднання і далі лишається таке саме, як постановляли попередні конґреси. Для зміни сього становища требаби специяльних приготовань та згоди всіх обєднаних орґанізацій. Від уряду на сей Конгрес предложено резолюції, які подав др. Лука Мишуга. Вони були дискутовані та одобрені на засіданню уряду Обєднання. Вони будуть предложені тепер резолюційній комісії Конґресу, а відтак з опінією сеї комісії будуть предложені Конґресови.

(Дальше буде).

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

ЗАМИРЕННЯ СВІТУ Й УКРАЇНА.

I.

Замиренню світу присвятила Ліґа Націй свої чергові збори в Женеві. Завдяки близькій й активній участи в цій праці Мак-Данелда й Еріо — цих представників західних демократій, в не малій мірі також завдяки творчій посередничій активности чеського міністра Бенеша — праця Ліґи Націй на цей раз увінчана певним успіхом. „Протокол", який фіксує в юридичних пактах позитивні досягнення ідеї замирення світу, був одноголосно ухвалений до „особливої уваги" всіх держав — членів Ліґи, а частиною цих держав, на чолі з Францією, а за нею Чехо-Словаччиною, Югославією, Польщею, Грузією, Болгарією та ин. вже є підписаний. Як що він буде далі ратіфікований, крім Франції, ще двома із чотирьох великих держав, що мають постійні місця в Раді Ліґи та кількома меньшими, а саме до десяти — державами, і нарешті, як що вдасться скликати і буде досягнена згода на конференції розброєння, що Протоколом передбачена на літо 1925 р. — тоді Протокол замирення одержить силу, а тим вступить в чинність встановлений ним порядок полагоджения міжнародніх конфліктів через обовязкове посередництво Ліґи Націй та Міжнародного Суду в Газі.

Три ідеї зеднав у собі цей Протокол, витворений в головному енешом на підставі попереднього компомисового погодження між Мак-Данелдом та Еріо. Це — замирення, й — уникнення надалі оружних конфліктів полагодження міжнародніх сутичок шляхом третейського посередництва; це далі — забезпечення існуючого порядку, ґварантія досягнутого в наслідок світової війни статуту; це, нарешті — розброєння.

Не всі держави, що тримають провід в европейській політиці та в Лізі Нації, відносяться однаково до тих трьох засад, що лягли в основу Протоколу. В той час як Великобританія, прямуючи до замирення, бачить найблизчий шлях до нього в розброєнню, Франція турбується в першу чергу про забезпечення від можливого в майбутньому нападу Німеччини, а тому для неї та її спільників і прибічників: Бельгії, Малої Антанти, так само, як для Польщі, Балканських та Балтійських держав — замирення та забезпечення сучасного статусу — ідентичні.

Для Франції справа замирення є, головним чином, питанням визнання непорушности існуючих договорів та взаємного міждержавного ґварантування від нападу, а захист від останнього пов... бачує в готовности всіх до збройного відпору проти нападаючого.

Відсіля, між иншим, плекання Францією політики групових союзів і згод. В такій концепції безумнівно маємо певні перешкоди до розброєння. Для Франції, Польщі та инш. замирення не тягне за собою розброєння.

В той час, як для Англії якраз таке розброєння є напростійшим захистом від нападу на її терен, оскільки лише розброєння дійсно перешкоджатиме дальнішому виникненню війн, Великобританія добачає цілком справедливо у переведенню цієї ідеї загально людську справу.

Женевський протокол є певним компромісом, але скерований він в значнішій мірі у бік ідеї забезпечення існуючого статусу. Англійська точка погляду виявилась лише в тому, що саме переведення протоколу в життя узалежнено від успіху конференції по розброєнню. Отже з невдачою цієї конференції ціла справа женевського протоколу тимчасово сходить зі сцени; в цьому випадкові Протокол залишився би лише цікавою спробою.

Помимо цього менту Протокол змістово реалізує ідею захисту від нападу. В першу чергу своєю ясною виразною дефініцією нападаючої сторони. Хто у випадку міжнародного конфлікту не погоджується на полагодження справи шляхом третейського посередництва Ліґи Нації цим самим вважається нападаючим. А проти нападаючого мають виступити всі члени Ліґи Націй та всі инші держави, що приступлять до Протоколу — зі санкціями, економічними та військовими. Лише що розмір участи кожної держави в цих санкціях не залежати-ме від Ліґи Націй, а від поокремих держав: на їх волю залишено опреділити степень своєї співучасти, про розмір якої кожна держава має лише інформувати Ліґу. Це є найслабшим місцем Протоколу; у випадку серйозного конфлікту оборона проти нападаючого може фактично виглядати занадто нереально; зокрема як що нападаюча буде велика, мілітарно міцна держава, а нападе вона на слабого сусіда.

ВІДОЗВА

до Громадян села Поліви, Сх. Галичина, які находяться в Зл. Державах Америки.

Виділ і члени читальні „Просвіти" в Поліві звертаються з просьбою до Громадян і Товаришів о зложенне жертв на будову хати читальні „Просвіти".

В так прикрім часі ми самі не в силі піднятися так важного діла і тому звертаємось до Вас. Маємо надію, що Товариші не відмовлять нашій просьбі.

За зложенне жертв згори дякуємо.

ЗА ВИДІЛ ЧИТ. „ПРОСВІТИ":

Петрів Антін

Пелех Трофим, секр.

ПІДКАРПАТСЬКА УКРАЇНА.

(Конець)

IV.

На культурнім полі поступає Підкарпатська Україна величезними кроками. За три літа перейшла період галицького відродження від Шашкевича до В. Барвінського. Тепер стоїть в 1870-их роках.

Перше місце в тій праці належить тов. „Просвіта", основаному 9. мая 1920 р. Головою є др. Ю. Бращайко. „Просвіта" має філії в Берегсасі, Густі, Ясеню, діяльних читалень 25. В товаристві зорганізовано вісім комісій, з яких найбільшу діяльність проявила видавнича і театральна. Видавнича комісія видала кілька популярних і наукових книжок в области історії, літератури і мови Підкарпатської України*) і видвигнула з народу селянина письменника, Демяна Лукача. Бібліотечна комісія веде бібліотеку, зложену з 930 чисел, а 1200 томів, прислану тов. ім. Шевченка і „Просвітою" зі Львова. Музейна збирає памятки культури Підкарпатської України. Подбала про задержання музея археольоґа Теодора Легоцького, який закупили були Жиди і хотіли вивезти за границю. Поробила ревіндикації наших культурних памяток з музеїв в Будапешті і Відні.

Театральна комісія оснувала Руський театр в Ужгороді, який істнує від 15. січня 1921 р. В склад його входять передовсім члени капелі Кошиця. Вистави і концерти бувають двічи на тиждень в міськім театрі в Ужгороді і на провінції по містах і селах. Режисером є Борис Кривецький з Київа. З кінцем серпня обняв провід театру Микола Садовський, відомий корифей української сцени.

Економічні інституції перевисшають культурний розвій завдяки звязкови з Америкою і з Чехами. На чолі стоїть Підкарпатський банк в Ужгороді, оснований в маю 1920 р. за допомогою амер. Українців. Дирекцію сповняють о. А. Волошин, Ю. Бращайко і К. Грабар. Банк має філії в Мукачеві, Густі та в Америці в McKeesport, „American Exchange Bank". За перших 6 місяців було чистого доходу 250.000 корон ч. З перенесення банку на площу Масарика близько торговиці тепер піднявся рух ще більше. Русофіли завязали конкуренційну інституцію „Русскій народний Банк", але він не видержує конкуренції.

Краєвий кооперативний Союз, оснований 15. квітня 1920 р. на основі 1½ міліона капіталу Ustredni Jednoty Cesko-slov. spolku. Дирекція складалася первісно з А. Волошина, Василя Гаджеги і д-ра Ю. Бращайка та з москвофілів Ілії Гаджеги і д-ра Гомічкова. Але вони виступили в лютім, бо не принято в члени д-ра А. Бескида і д-ра Гагатка. Заснували собі „Русскій кооперативний Союз". Краєвий Союз має 6 філій (в Мукачеві, Севлюші, Густі, Волосянці, Іршаві, Перечині) та 76 дружеств по селах. Однак по селах нема кому їх вести. За те розвинулися склепи в Густі, Ясені, Веряци і Вижніх Верецких. Товариство має втрату, бо закупило багато рільничих машин, які не мають приноровлення в гірській Підкарпатській Україні. Крім сього є дві інституції, засновані урядом: Сільскьий Господар і Товариство збуту худоби.

За ініціятивою Ев. Булки основано товариство інвалідів „Надія" під проводом д-ра Ю. Бращайка. Ціль його: нести поміч военним інвалідам та вдовам і сиротам по вояках. „Надія" має шість філій і поверх 100 кружків та 12,000 членів, з яких 90% є Українці. Мовою урядовою є українська.

V.

Політичне життя не опирається ще на масах. Суспільність руська на Підкарпатській Україні оглядається не на народ, а на високу помічну руку з гори. Через це партії, хоч видають свої часописи, то всі вони підперті не членами партії, але зовнішніми фондами. Найважнійшим покищо здобутком партії є часопис по думці програми, яка є тільки здобутком культурним, бо видавана руською мовою.

VI

Стан розвою суспільности на Підкарпатській Україні рівнається станови галицької суспільности 70 рр. Замісць переведення орґанізації народу для просвітного і економічного його піддвигнення, займається вона язиковим, правописним і релігійним питанням. Інтеліґенція орієнтуеться не на орґанізацію народніх мас, яка далаб їй силу, а на державну, від якої сподівається посад і почестий. Тому у вирішуванню язикової і правописної справи стоїть на вигіднім становищі льокальної мови, поки не рішиться „східний вопрос". Буде велика Росія — будуть інтеліґенти Росіянами, буде Україна — будуть Українцями. В цілій суспільности дуже глибоко закорінений аристократичний дух. Звідси нахил до нехтовання селянства і до прийому панської мови, що дорівняла би мадярській в їх очах. Мадярський дух, обожання мадярської літератури і історії увійшли в кров і кість середнього покоління, яке не може приноровитися до нових обставин.

Духовенство з еп. Паппом на чолі становить опозиційний елемент до чеського уряду. Говорить в більшости дома по мадярськи, до мужика ставляться як до людини низшого рода, від якої вище стоїть кождий Жид. Тому й ненависть народу до попів дуже велика, яка відсуджує духовенство від політичної діяльности. Але нарід заховав глибоку побожність і привязання до руської церкви. відси нахил до православя, яке одначе не має відповідних священиків і не остоїться.

Учительство, добре ситуоване в державній службі і в дякоучительських школах, могло би відгравати велику ролю. Але воно мало обізнане з українською культурою, якої його ніхто не учив — а дуже помалу забирається до її пізнання. Учительська орґанізація займається більше своїм матеріяльним, як культурним піднесенням учительства і народу.

Селянство темне, але має в собі зарід глибокої інтеліґенції і розуму. Селянські діти виказують більші спосібности до науки, як мірні таланти інтеліґентних верстов. Але проти їх образовання виступає пасивний опір інтеліґенції. Селяне мали за мадярських часів економічні полекші в доставі хліба за роботу і сплавлювання дерева до Мадярщини, — тепер се відпало. Чеський уряд прихилив би селянство до себе переведенням земельної реформи і ревізією жидівських процесів, які захопили землю, полонини, будинки і худобу обманом, лихвою і ласкою мадярського уряду. Селянство на поставлене питання, під яким панованням йому краще, чи під Мадярським, чи під Румунами, чи під Чехами, — відповідає диплъоматично: „Та вже най буде, як є, — коби гірше не було!"

Але національна свідомість росте серед мас великанським потенціяльним темпом; маса має чутке ухо на все, що руське, що діється, чого сподіватися. За те інтеліґенція заховує резерву і жде зміни, замість переводити орґанізацію спосібного народу, який може їй дати силу і самопевність серед кождого режиму.

Василь Пачовський.

*) Історія Підкарпатської Руси Василя Пачовського (в двох частях); Літературні стремління Підкарпатських Русинів д-ра Вол. Барчака; О письменном языці Подкарпатских Русинов Августина Волошина (написана дуже добре і зі знанням).

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. повідомляється членів Тов. Запц Січ, від. 234, що мітинг відбудеться в пятницю, 14-го падолиста о год. 7.30 вечер в гали Лютвина. Всі члени повинні явитись на цей мітинг позаяк суть важні справи до полагодження. Рівнож проситься привести нових кандидатів на членів, що би наше товариство не лишилось на заді в ювилейній кампанії. — Ю. Гвіздь, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Українська Січ, від. 170, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітинг відбудеться в пятницю, дня 14. падолиста о год. 7. вечером в гали Народного Дому під ч. 72 Моріс стр. Кождий член знає яка зайшла ухвала на піврічнім мітингу, що кождий член обовязаний заплатити місячні вкладки місяць наперед, тому на тім мітингу кождий член є обовязаний заплатити свої вкладки по конець с. р. Хто з членів не вирівнає своїх належитостий по конець с. р. які на него припадають на тім мітингу, буде проголошений яко суспендований! Кождий член суспендований втратить всі права до Товариства і до У. Н. Союза. То само кождий член вже знає з газети і дістав картки з У. Н. Союза не на се, щоби подивись і викинув, але щоби приєднав наймeньше одного члена до У. Н. Союза і до Товариства Коли хто більше приєднає нових членів то дістане більшу нагороду. Тож до діла Товариші, старайтесь, аби Ви зорганізували більше нових членів як другі відділи. — Г. Павлик, секр.

ІРІ, ПА. Бр. св. Петра і Павла, від. 40, подає до відома своїм членам, що звичайний мітинг відбудеться в неділю, дня 16. падолиста о 3-тій годині пополудни в гали під ч. 908 Гес Евню. Проситься всіх членів явитись на мітингу і вирівнати свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані. Кождий най приведе зі собою нового кандидата, бо тепер принимаєсь до Братства і до У. Н. Союза без вступного. — Василь Юрцан, предс.; В. Гаврилів, секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 369, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітинг відбудесь в неділю 16. падолиста о год. 1-ій пополудни. Проситься всіх членів прийти на сей мітинг і вирівнати всі свої довги місячні вкладки, бо кождий повинен сам за себе платити, уряд не може ходити і колектувати. М. Куба, секр.

БОФАЛО, Н. Й. Бр. св. О. Николая, від. 127, повідомляє, що звичайний мітинг відбудеться в неділю, 16. падолиста в гали церковній, зараз по Службі Божій. На порядку нарад є важні справи до полагодження, як піднесення справи Обєднання. Довгуючі члени повинні вирівнати свої вкладки. Рівнож пригадується, що на мітингу будесь принимати в члени без вступного, тому користайте з нагоди і забезпечуйте свою родину в нашій орґанізації. — Андрій Грех, предс.; Павло Володка, секр.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кир. і Методія, від. 86, постановило з нагоди Ювилейної кампанії урядити так-звану гостину, котра має відбутись в суботу 15. падолиста у пікльній гали під ч. 107 Grant St., о 7-ій годині вечером. Всі члени мають бути присутні і кождий член має привести хоч одного нового кандидата. Будесь принимати без ніякого вступу, цілком даром. Тож користайте з нагоди, запишіть свої діти, сусіда і знакомих. Кождий батько повинен вписати свої діти. Возьмімся усі до роботи, щоби наш відділ не був позаді. Приходіть усі на спільну забаву, на забаві буде двох референтів. Вступ вільний крім стола. — Гр. Костик, предс.; М. Пацюк, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам Бр. св. Георгія, від. 239, що мітинг відбудеться в неділю, 16. падолиста, зараз по Службі Божій, в гали Тов. А. У. Горожан, на Френклін улиці під ч. 847. Тому, що суть дуже важні справи до полагодження, присутність кождого члена конечна. Також проситься, щоби кождий член приєднав хоть по одному новому членови до У. Н. Союза. Кождий член за приєднання нового члена дістане нагороду і буде записаний в ювилейну золоту книгу. — Іван Хмелик, пр.; Антін Тоганчин, кас.; Іван Писечко, секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. Тов. Любов, від. 370, повідомляє своїх членів і членкинь як місцевих так і позамісцевих, що мітинг відбудесь в неділю, 16. падолиста о 2-ій годині пополудни на гали церковній під ч. 127 Парк ул. Просимо членів довгуючих прийти і вирівнати свої залеглости, позаяк приходить конець року, то всякі членські довги мусять бути вирівнані; в противнім разі поступиться після статута. Зарівнож пригадуєм теперішну Ювилейну кампанію, в котрій повинність кождого члена приєднати бодай одного кандидата в ряди своєї власної орґанізації У. Н. Союза. Кождий член має нагоду прислужитись своїй власній Орґанізації і як такого кождого імя буде оголошене в органі Свободі та записане в книгах ювилейних. Вразі потреби помочи або більшої інформації проситься дати знати до відділового місцевого секр., 102 James St. — Мих. Довгий, предс.; Н. Хабінець, секр.

БРИДЖПОРТ, КОНН. Тов. Укр. Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членкинь як місцевих так і позамісцевих, що звичайний мітинг відбудеться в ндеілю то є 16. с. м. о години 11.30 зараз по Службі Божій в церковній гали під ч. 34 Біч ул. Кождий член має явитися на означений час. Кождий Українець чи Українка, котрі ще не належать до У. Н. Союза, най прийдуть і впишуться як до Товариства так і до У. Н. Союза. Приймається без оплати вступного. Повідомляється кождого члена і членкиню, що дня 16. с. м. то є в неділю, кождий член має прийти зараз пополудни до церковної галі бо наше товариство возьме участь в посвяченню угольного каменя під угорську школу. Котрий член не явиться, буде караний після статута. — Мих. Галькевич, секр.

ВЕСТ ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Згода, від. 62, повідомляє своїх членів, що мітинг відбудеся в неділю, 16. падолиста о' годині 3. попол. в домі Укр. Громади під ч. 6177 Ґленмор Евню. Проситься всіх членів місцевих і позамісцевих, щоб прийшли на зганий мітинг, бо будесь вибирати уряд на рік 1925. Неявившийся член заплатить 1 дол. а урядник 2 дол. кари. — Юрій Бліхар, предс.; О. Турінець, секр.

СО. БЕТЛЕГЕМ, ПА. Бр. св. Дмитрія, від. 288, повідомляє своїх членів, що звичайний мітинг відбудеться в неділю, 16. падолиста с. р. в українській гали на Карбон улици, точно о годині першій попол. Обовязком кождого члена явитись на сей мітинг і вирівнати свої залеглости. Котрий член або урядник не явиться на сей мітинг, поступиться з ним після членських прав. Нехай сей клич дійде до хати кождого Українця в Со. Бетлегем, Па. Чому ви не належите до У. Н. Союза? Чому ви не вписуєте своєї рідні в члени У. Н. Союза? Кождий робітник в стейті повинен памятати, що товариша скалічило вчера, а мене може нині скалічити. Отож не опускайте безвступної оферти але зголоситься до секретаря згаданого відділу через 2 місяці в котрих принимається без вступного до У. Н. Союза. — Михайло Ґреґораш, Василь Мотильський, секр., 808½ E. Morton St., So. Bethlehem, Pa.

ВЕСТ ПУЛМАН, ІЛЛ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 243, повідомляє всіх своїх членів місцевих і позамісцевих, що річний мітинг відбудеться в неділю дня 16. падолиста, точно о 2-ій год. попол. Проситься, щоби всі члени явились, бо суть важні справи до полагодження, як вибори урядників на рік 1925. Член неявившийся на мітинг заплатить кару $1.00, а уряд $2.00. Також проситься, членів, щоби нездбули о нових членів та хоть по одному припровадили. Будем принимати без вступного до Братства і до У. Н. Союза. — Теодор Карплюк, предс.; Тимко Янсевич, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Подається до відома членам Тов. ім. Ів. Франка, від. 83, що місячний мітинг відбудеся 16. падолиста с. р. точно о 1-ій годині попол. Обовязком кождого прийти і приєднати сего місяця хоч кілька членів, щоби не дати завстидатись другим филаделфійським відділам. Також нехай кождий прийде на баль в суботу, дня 15. падолиста с. р. — Р. Караїм, предс.; Р. Карбівник, секр.

ДЖЕМЕРИКА, Н. Й. Бр. св. Юрія, від. 160, повідомляє всіх членів, що піврічний мітинг відбудеся дня 15 падолиста 1924. р. Кождий член обовязаний бути присутним і почути піврічне справозданне уряду. Котрий член не явиться на мітингу, буде підлягати карі після ухвали: Початок точно о 7.30. — Матвій Костишин, секр.